

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๒๖

ธรรมแท้ไม่เหมือนอะไร

ท่านแสดงไว้ว่าโลกุตระธรรม แปลว่าธรรมเหนือโลก หรือธรรมที่สูงกว่าโลก นั้น เหมือนกับเป็นธรรมที่สุตเอื้อมหมดหวังในวงพุทธบริษัทเรา เมื่อกิเลสตัวสำคัญมันปิด จนกระทั่งตันเอาหมดว่าสุตเอื้อมหมดหวังแล้ว แล้วกิเลสตัวใดและธรรมะประเภทใดที่ จะมีอำนาจมาสร้างความสนใจให้กับสิ่งที่ตนเห็นว่าสุตเอื้อมหมดหวังแล้ว ส่วนกิเลสเราก็ทราบแล้วว่า มีแต่ปิดแต่กันโดยถ่ายเดียว แต่ธรรมที่ควรจะส่องแสงสว่างพุ่งออกมา อย่างน้อยก็พอยับเยิบ ๆ จากม่านอันหนาแน่นของกิเลสที่ปิดตันให้ถึงกับสุตเอื้อมหมดหวังนี้กระจำงออกมาบ้าง มันก็พอตะเกียกตะกายคนเรา

เวลานี้ไม่ใช่ผู้อื่นผู้ใด เราก็นับเข้าในวงคำว่ามรรคผลนิพพานนี้สุตเอื้อมหมดหวัง หรือโลกุตระธรรมนี้สุตเอื้อมหมดหวัง เราพูดเฉพาะวงชาวพุทธของเรา รู้สึกว่าสร้างแต่ความสุตเอื้อมหมดหวังเข้าใจใจของตัวเอง โดยที่ตนก็ถือพุทธศาสนา ปฏิบัติธรรม ไหว้พระสวดมนต์ให้ท่านรักษาศีลอยู่นั้นแล นี่มีจำนวนมากต่อมากทีเดียว ใครจะไปทราบว่ามันนี่คือกิเลส อันนี้คือกำแพงอันหนาแน่น กำแพงคือกิเลสอันหนาแน่นปิดกันเอาไว้ เราไม่มีทางทราบและไม่คิดเลยว่าเป็นเรื่องของกิเลสมาปิดกัน แต่จะเข้าใจหรือเป็นความรู้สึกว่าเป็นความคิดของตัวเองคิดขึ้นมาเท่านั้น หาได้ทราบไม่ว่ามีอะไรหนุนให้คิดเช่นนั้น มีอะไรปิดกันไว้จนถึงกับความจะเอื้อมความหวังปรากฏขึ้นไม่ได้

อย่างนี้แหละที่ว่ากิเลสละเอียด มันจะแสดงออกหยาบโหลขนาดไหนว่าสุตเอื้อมหมดหวัง หรือโลกุตระธรรมเหล่านี้ไม่ควรแก่ชาวพุทธเราเลยจึงทำให้สุตเอื้อมหมดหวังขนาดนั้น และในขณะที่เดียวกันสิ่งที่อยู่ในความเอื้อมความหวังหรือไม่หวังก็ตาม มันก็จมอยู่ด้วยกันแล้วกับกิเลสประเภทนี้ ถ้าอยากจะทราบในตัวของเราเองนี้แล ให้เอาจิตใจประชิดติดกับธรรมของพระพุทธเจ้าเข้าโดยลำดับ อย่าได้ห่างเหินจากความเพียรที่เป็นทางดำเนิน เพื่อความแทงทะลุผ่านอันหนาแน่นของกิเลส คือความสุตเอื้อมหมดหวังนี้ให้กระจายตัวออกไป สิ่งที่มีอยู่เป็นอยู่จะไม่สุดวิสัยของสิ่งที่จะรู้จะเห็นได้คือใจ

ใจนี้ไม่มีอะไรจะเป็นขอบเขตได้ ใจจึงไม่มีขอบเขต ความรู้ของใจไม่มีขอบเขตเท่าที่ใจถูกปิดถูกกันเหมือนกับอยู่ในกรงขังหรือในเรือนจำนี้ ก็เป็นเรื่องของกิเลสต่างหากเป็นตัวขังเป็นเรือนจำ ให้จิตอยู่ในวงจำกัดแห่งอำนาจของมันเท่านั้น ไม่ให้นอกเหนือไปจากนั้น คำว่ามรรคผลนิพพานกันนอกเหนือไปจากกิเลส กิเลสจึงปิดกันไว้ไม่ให้รู้ไม่เห็น เริ่มแต่สมาธิปัญญาเหล่านี้ เป็นสิ่งที่อยู่นอกกำแพงของกิเลส กิเลสจึงปิดกันไว้ไม่ให้ออกจากกำแพงคือความดำ ความมืดตื้อ ความสุตเอื้อมหมดหวังนี้ ไม่ให้ใจนี้

มองทะลุออกไปนอกกำแพง จะไปเจอเอาธรรมซึ่งอยู่นอกกำแพง จะเป็นสมาธิธรรมก็ตาม ปัญญาธรรมก็ตาม วิมุตติธรรมก็ตาม ถ้าจิตไม่แทงออกจากกำแพงนี้บ้างแล้วจะไม่มีทางมองเห็นเลย จิตผู้จะได้สมาธิมาครอง จิตผู้จะเป็นสมาธิเป็นปัญญา ย่อมเป็นจิตที่ส่องแสงออกไปให้ผ่านหรือเล็ดลอดออกไปจากกำแพงอันหนาแน่นของกิเลสทุกประเภทนี้ จะมองเห็นได้ในธรรมที่กล่าวนี้

พอมองเห็นเท่านั้น ศรัทธาที่อยู่นอกกำแพงก็จะปรากฏเด่นขึ้น วิริยะ ความพากเพียรอดสาหัส ความอดทนทุกแง่ทุกมุมซึ่งเป็นเรื่องของธรรม จะโหมตัวเข้ามาในจุดเดียวกัน เป็นพลังหนุนจิตให้มีความขยันหมั่นเพียร ทั้งทางประกอบประกอบพยายามในแง่คิดแง่ธรรม ที่จะนำไปเพื่อความสงบร่มเย็น จะนำไปเพื่อความรู้อันแจ่มแจ้งในธรรมทั้งหลายที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้ แล้วก็จะแทงทะลุไปเรื่อย ๆ กระจ่างไปเรื่อย และผ่านกำแพงอันหนาแน่นของกิเลสไปได้เรื่อย ๆ จนกระทั่งโอดข้ามไปเลย หรือพังทลายกำแพงนั้นออกไปได้โดยสิ้นเชิง โลกุตระธรรมอยู่ที่ไหนที่นี้ไม่ถาม พอพ้นจากกำแพงไปเท่านั้นก็เริ่มเห็นกระแสแห่งโลกุตระแล้ว ดังที่ท่านกล่าวไว้ว่า พระโสดา พระสกิทา พระอนาคา เป็นลำดับไปจนกระทั่งถึงพระอรหันต์ นี่กระแสพระนิพพานพัดพองแล้ว ท่านว่ายังงั้น โสตะ ก็แปลว่ากระแส กระแสธรรม

ชาวพุทธเราเป็นอุปสรรคต่อตัวเอง ส่วนมากเป็นเช่นนั้น และเป็นอุปสรรคแล้วทำลายคนอื่นได้ด้วย ด้วยความรู้ความเห็นที่เป็นข้าศึกต่อศาสนธรรมดังที่กล่าวมานี้มีจำนวนมาก เพราะฉะนั้นคำว่ามรรคผลนิพพานจึงไม่อยู่ในขอบเขต จึงไม่อยู่ในความเอื้อมความหวังของคนผู้คิดเช่นนั้น นอกจากจะสร้างแต่กำแพงอันหนาแน่นกั้นจิตใจของตนจนกระทั่งขยับตัวออกไม่ได้ ตายก็จม เกิดก็จม อยู่ก็จมไปด้วยกิเลส มีเท่านั้นไม่ได้ฟูหรือไม่ได้โผล่ตัวขึ้นมาสู่กระแสแห่งธรรมแต่อย่างใด นี่การกล่าวทั้งหมดนี้ เราทั้งหลายเป็นนักบวชและนักปฏิบัติ อย่าได้นำกำแพงที่ขวางกั้นนี้เข้ามาเป็นอารมณ์ของใจ

ธรรมเป็นธรรมชาติที่เหมาะสมกับความเอื้อมความหวัง ของผู้ประพฤติปฏิบัติ ธรรมอยู่แล้ว ธรรมเป็นสมบัติกลาง ๆ ไม่ได้นิยมว่าเป็นอดีต ไม่นิยมว่าเป็นอนาคต แต่เป็นปัจจุบันธรรม อยู่กับสังขธรรมที่ประกาศกวางอันอยู่ในตัวของเรานี้ นี่เป็นสนามรบ เป็นสนามที่ขุดค้นแผดเผาสิ่งที่มีมืดมิดปิดตา สิ่งที่รกรุงรังทั้งหลาย ได้แก่ความทุกข์หรือทุกข์สัจ ได้แก่สมุทัยสัจ มีกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา เป็นต้น ให้พังทลายออกจากนี้ด้วยมรรคคือประกอบพยายาม มีสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียรเป็นสำคัญ ที่จะหนุนกันให้มีกำลังมากขึ้น นี่จุดนี้เป็นจุดที่สมบูรณ์เต็มที่ในความหวังของเราผู้ปฏิบัติ

การเรียนการศึกษาเฉย ๆ ไม่สามารถจะแก้ความสงสัยที่จะให้เป็นความสัตย์ ความจริงออกได้ การปฏิบัติเท่านั้นสามารถที่จะดำเนินตนให้เข้าถึงความจริงหายสงสัยไปได้โดยลำดับ เรียนจะเรียนมากเท่าไรก็ตาม นั้นเป็นภาคความจำทั้งสิ้น ไม่ใช่ภาคปฏิบัติเพื่อกำจัดกิเลส ดีไม่ดีเรียนมากเท่าไรยิ่งผูกมัดตัวเอง สัมผัสกิเลสแก่ตัวเองมากขึ้น ๆ อันนี้ไม่สงสัย รายไหนก็รายนั้น เราอยากพูดเต็มปากเช่นนี้

ถ้าไม่สนใจต่อการปฏิบัติ เรียนก็เรียนเพื่อสัมผัสกิเลสไปด้วยในตัว รู้ธรรมรู้ธรรมแล้วกิเลสไม่ได้ผิพลอกเลย มันรู้ด้วยความจำ เพราะฉะนั้นจึงจะไปตกไปหายไป กำหนดกฎเกณฑ์ ไปชี้มรรคผลนิพพานอันเป็นหลักความจริงล้วน ๆ ไม่ได้ไม่ถูก ต้องเป็นผู้ปฏิบัติเท่านั้นจะชี้เอาความจริงขึ้นมา ค้นเอาความจริงขึ้นมา ประสบความจริง ประจักษ์ใจไม่สงสัย ที่เรียกว่าปฏิเวธ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องไปจากปฏิบัติ อันสืบเนื่องมาจากปริยัติคือแนวทาง ถ้าเราเรียนเพื่อปฏิบัติเหมือนอย่างเราดูแผนที่เพื่อสร้างบ้านสร้างเรือน บ้านเรือนก็ปรากฏขึ้นได้ด้วยการกระทำของเรา เราดูแผนที่การเดินทางไปสู่จุดใดบ้านใด เพื่อจะเดินทางไปสู่บ้านนั้นจุดนั้น บ้านนั้นจุดนั้นก็พ้นความสามารถแห่งการดำเนินหรือการเดินทางของเราไปไม่ได้

เรื่องมรรคผลนิพพานก็เช่นเดียวกัน เหมือนกับตัวบ้าน เหมือนกับบ้านนั้นบ้านนี้ แบบแปลนแผนผังเหมือนกับทางก้าวเดินไปสู่บ้านนั้น ๆ การก้าวเดินได้แก่การปฏิบัติ ท่านสอนไว้อย่างไรให้ดำเนินตามที่ท่านสอนนั้น เพราะหลักธรรมะเป็นสวากขาตธรรม ตรัสไว้ชอบไม่มีอะไรบกพร่องแล้ว ในขณะเดียวกันจงระวังกิเลส มันก็สอนไว้ชอบตามอุบายของมันเหมือนกัน

นี่แหละผู้ดำเนินผู้เดินทางที่ซ่องแหวะหลงไปอย่างไม่รู้สึกรู้ตัว ก็เพราะโอวาทของกิเลสมันกล่าวไว้ชอบแล้ว กระซิบไว้ชอบแล้วทุกแห่งทุกมุม กระซิบข้อไหนอันใดเรื่องใดขึ้นมา จิตใจจะต้องล้มระนาวไปตาม ไม่ได้คิดสะดุดใจ ไม่ได้สังเกต ไม่ได้พิจารณาว่าถูกหรือผิด ถ้าเป็นเรื่องของกิเลสแล้วเชื่อได้ง่ายติดได้ง่ายล้มได้ง่ายจากธรรมทั้งหลาย ถ้าเป็นเรื่องของธรรมแล้วยาก เพราะกิเลสพาให้ยาก กิเลสทำให้ยาก กิเลสเป็นผู้กีดผู้ขวาง กิเลสเป็นผู้รั้งเอาไว้ไม่ให้ก้าว แต่ในขณะที่เดียวกันก็ถูกกิเลสกระซิบอยู่อย่างลึกลับ เหมือนกับว่าจิตใต้สำนึก ดังที่เขานิยามพูดกันว่าการบำเพ็ญธรรมทั้งหลายยาก ก็กิเลส นั่นแหละมันกระซิบให้ว่ายาก ให้เกิดความอึดหนาระอาใจต่อการดำเนิน ความอึดหนาระอาใจนั้นคือเรื่องของกิเลส แต่เราก็ไม่ทราบ

ธรรมท่านไม่ได้สร้างความอึดหนาระอาใจขึ้นมาแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ธรรมไม่ได้ทำความทุกข์ให้แก่ผู้ใดในทางความเดือดร้อน ไม่ได้กีดกันหวงห้ามผู้ใดที่จะก้าวเข้าสู่ธรรมด้วยการปฏิบัติ แต่เป็นเรื่องของกิเลสทั้งหมดที่กีดที่ขวาง ที่ปิกเสียบขวางหนามเอาไว้

ให้ทมิให้แทงเราให้ได้เจ็บปวดแสบร้อน ไม่สามารถที่จะก้าวดำเนินไปตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้าได้ นี่เป็นสิ่งสำคัญ ขอให้ระวังโอวาทของกิเลสซึ่งมันลึกยิ่งกว่าธรรมเวลานี้ซึ่งอยู่ภายในใจของเรา ต่อเมื่อได้ขุดคุ้ยขึ้นมาตามลำดับลำดับแล้ว จะได้เห็นเรื่องของมันพร้อมกับเห็นเรื่องของธรรม เห็นโทษของมันพร้อมกับเห็นคุณค่าของธรรม เห็นโทษแห่งความทุกข์ของมันพร้อมกับเห็นคุณค่าแห่งความสุขของธรรมไปโดยลำดับลำดับ

พระพุทธเจ้าก็ดี พระสาวกทั้งหลายก็ดี ท่านเป็นผู้ทรงธรรมอันบริสุทธิ์ คือธรรมได้แก่ความจริงล้วน ๆ อยู่ในใจจิตใจ ธรรมทุกประเภทที่ออกมาเป็นศาสนธรรมนี้ออกมาจากธรรมที่บริสุทธิ์ซึ่งท่านทรงไว้แล้ว ท่านเป็นเจ้าของแห่งธรรมอยู่แล้วภายในพระทัย ภายในใจของสาวก การแสดงออกมาในแง่ใดบทยใดจึงไม่ผิดจากความจริง เต็มไปด้วยความจริง เต็มไปด้วยความถูกต้องทั้งหมด การจดจำของเราพูดออกมามันก็ผิดเพราะความจำมานั้นจำด้วยสัญญา มีกิเลสเป็นเจ้าของอยู่ภายในนั้นอย่างลึกลับโดยที่เจ้าตัวก็ไม่ทราบ ทราบแต่เพียงว่าเราเรียนธรรม

คำว่าธรรมนั้นก็ถูกกิเลสแทรกเข้าไปอีกให้เกิดความยึดมั่นถือมั่น เกิดความสำคัญผิดต่าง ๆ ว่าตนเรียนรู้หลักนักปราชญ์ชาติกวี ยิ่งมีชั้นมีภูมิให้สอบด้วยแล้วก็ยิ่งขั้นนี้ภูมินี้ได้สูงภูมิสูง ภูมินั้นได้สูงขึ้นไปโดยลำดับลำดับ มันภูมิสูงของกิเลสไม่ใช่สูงภูมิอรรถภูมิธรรม คือความสำคัญมั่นหมายว่าตนรู้ต้นฉลาดลึกซึ้ง ได้หลายชั้นหลายภูมิ นั่นแลคือเป็นภูมิของกิเลสมันตกแต่งให้อย่างลึกลับ ให้อย่างสนิทใจภายในตัว จึงเกิดความภาคภูมิใจคนเรา ว่าเรียนได้มากจนถึงกับลืมนั่นเนื้อลืมนั่นตัว

ยกตัวอย่างเช่นพระในครั้งพุทธกาลที่เรียนจบพระไตรปิฎก เกิดความเย่อหยิ่งจองหองลำพองตนว่าตนรู้หลักหรือรู้หลักนักปราชญ์ ในขณะที่เดียวกันก็ดำเนินดีเตียนพระธุดงค์ท่านที่ประพฤติปฏิบัติตามหลักศาสนธรรมซึ่งอยู่ตามป่าตามเขา ดังที่เห็นอยู่แล้วในตำรา จะไปชักไปถามไปไล่เบียดท่านต่าง ๆ นานา เพราะเห็นว่าท่านโง่เขลาเบาปัญญาไม่ฉลาดเหมือนตนซึ่งแบกกิเลสไปไม่รู้ พระพุทธเจ้าทรงเห็นเหตุการณ์เป็นเช่นนั้นเลยรีบเสด็จมาในที่ชุมนุมนั้น ยังไม่ให้เรื่องทั้งหลายเกิดลุกลาม พระเหล่านั้นจะตกนรกทั้งเป็นถ้าปล่อยให้เกิด

เมื่อเสด็จมาถึงก็ตั้งปัญหาถามผู้พระไตรปิฎก ที่ยกตนว่าเป็นผู้แหลมหลักนักปราชญ์นั้นแล ไม่มีตอบได้แม้แต่ประโยคเดียว พอถามนักปราชญ์ไปลานเปล่าแล้วก็ย้อนรับสั่งถามพระปฏิบัติจิตตภาวนา ท่านตอบได้ทุกประโยค ตอบได้อย่างฉะฉานตอบได้ตามหลักความจริง พระพุทธเจ้าทรงชมเชยพระที่รู้จักจริงเห็นจริงตอบได้จริงนั้น

พร้อมกับการดำเนินชีวิตที่เรียนมาจากคัมภีร์โดยการจดจำเฉย ๆ อันเป็นประเภท ไบลานเปล่า ๆ โดยลำดับลำดับนี้เป็นต้น

คนเราถ้าไม่ทะนงตนว่ารู้อะไรจะไปถามท่านทำไม่อย่างนั้น เรียนเราก็เรียน อยู่แล้ว ดีก็รู้ชัดเจนอยู่กับตัวของเราแล้ว ดีขนาดไหนก็รู้อยู่ในตัวของเราแล้ว ถ้าเป็นรู้ โดยอรรถโดยธรรมจริง ๆ ไม่มีเรื่องอะไรที่จะเกิดขึ้นให้เป็นการกระทบกระเทือนผู้อื่น เพราะเราไม่มีเรื่องกระเทือนใจเรา เราจะเอาอะไรไปกระเทือนใจคนอื่น คนเราส่วนมาก ที่ทะเลาะกันก็เพราะมีเรื่องกระเทือนตัวเอง จึงทำให้เป็นสาเหตุให้กระเทือนคนอื่นได้ ถ้าตนไม่มีอะไรภายในใจ ไม่มีเรื่องไม่มีความกระเทือน แม้นคนอื่นมาพูดให้เป็นเรื่องให้เป็นความกระเทือนก็ไม่กระเทือน ไม่ต้องพูดถึงว่าจะไปพูดกระทบกระเทือนคนอื่นเลย

นี่ระหว่างความรู้จริงกับความรู้ที่จำมา ต่างกันเช่นนี้ในบุคคลคนเดียวกันนั้น แล เพราะฉะนั้นการที่จะคาดมรรคผลนิพพาน การที่จะคาดเรื่องธรรมทั้งหลายด้วยความจดจำ ความเรียนรู้มามากน้อยนั้นจึงไม่มีทาง สุตวิสัยถ้าพูดตามหลักความจริง ถ้าเป็นเรื่องของกิเลสแล้วมันอยู่ในวิสัยของมันดี ๆ เขียวมันก็แหลมคม ถ้าเป็นเรื่องความจริงแล้วสุตวิสัยที่จะไปคาด ต้องปฏิบัติให้รู้ในตัวเอง ดังที่ท่านแสดงไว้ว่า สนฺทิกฺขุญฺโถ ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญญูหิ นี้ไม่มีที่ค้ำ จะเจอที่ใจของผู้ปฏิบัติ

เพราะธรรมไม่ใช่ดินฟ้าอากาศ วัตถุสิ่งใดในสามแดนโลกธาตุนี้ไม่ใช่ธรรมที่แท้จริงทั้งนั้น เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย เป็นต้น ที่จะไปเสาะแสวงสืบทาร่องหารอยของอรรถของธรรม เพื่อสัมผัสธรรมทั้งหลายที่ว่ามีอยู่เป็นอนันตกาลนั้น จึงไม่มีทางเจอ เพราะธรรมไม่ใช่วัตถุและแร่ธาตุต่าง ๆ ในสามแดนโลกธาตุนี้ จะเป็นอะไรก็ตามขึ้นชื่อว่าสมมุติในสามแดนโลกธาตุนี้ เป็นสิ่งที่ปฏิเสธต่อธรรมทั้งหลายทั้งมวลว่าไม่ใช่อันหนึ่งอันเดียวกัน แล้วเราจะเอาอะไรไปพิสูจน์ว่าธรรมแท้นั้นจะเป็นอย่างไร

พระพุทธเจ้าจึงสอนให้มีปริยัติคือแบบแปลนแผนผัง เอา จำให้แม่นยำวิธีการ ท่านสอนว่าอย่างไรจำวิธีการเอาไว้ ปฏิบัติดำเนินตามวิธีการนั้นอย่าโยกอย่าคลอนอย่าเอนอย่าเอียง อย่าให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดซึ่งเป็นของจอมปลอมเข้ามาแทรกแซงจิตใจ ดังที่กล่าวเมื่อสักครู่นี้ว่า โอวาทของกิเลสมันแทรกเร็ว เป็นกับตายให้หมอบไว้กับสวากขาตธรรมที่ท่านสอนไว้นั้น ดำเนินไป ดังที่ท่านสอนเบื้องต้นว่า เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นีธรรมชั้นเอกในการที่จะบุกเบิกเพิกถอนสิ่งจอมปลอมทั้งหลาย ซึ่งปกคลุมหุ้มห่ออยู่ภายในอาการทั้งห้าและอวัยวะทั้งหมดนี้ได้เป็นอย่างดีและดีเยี่ยม นี่ให้จำตรนนี้เอาไว้ แล้วพิจารณาตามหลักที่พระพุทธเจ้าทรงสอนอันเป็นหลักความจริง

กิเลสมันปักเสียบ มันเสกสรรปั้นขอเอาไว้ฝังใจเราจนเชื่อมั่นอย่างตื้นใจนั้นก็คือว่า สิ่งเหล่านี้มันสวยมันงามไปทั้งนั้น มันหาอันไหนงาม เอาหลักความจริงไปจับชิวระหว่างกิเลสกับธรรมจะรู้กันอย่างชัด ๆ เกสา ผมแต่ละเส้น ๆ นั้นหรืองาม แม้แต่เด็กก็รู้ ผมเท่านั้นเอาอะไรมางาม ที่เกิดที่อยู่ของผมนั้นงามที่ไหน ก็เกิดจากเนื้อจากหนังจากบุพโพโลหิตซึ่งฝังมาคลุกเคล้ากันอยู่ในเนื้อในหนังนั้น ผมก็เกิดขึ้นจากที่นั่น ขนก็เกิดจากที่นั่น เล็บก็เกิดขึ้นจากสิ่งสกปรกโสภณ แล้วจะเอาความสะอาดความสวยงาม ความจริงถาวร ความยั่งยืน ความไม่ล้มไม่ตาย ไม่พลาตไม่พรากไม่จากเป็น อนิจจัง ทุกข์ อนตตา ไปได้อย่างไร

นี่ละการปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้าที่ว่าสวากขาตธรรม กำหนดไว้ให้ดีให้แม่นยำ เดินตามนี้ พิจารณาแล้วพิจารณาเล่าซ้ำ ๆ ซาก ๆ อย่ากำหนดสถานที่กาลเวล่ำเวลาตลอดถึงเที่ยว ก็เที่ยวก็ตลบตบทวนไม่ต้อง พิจารณาลงไป เอานี้เป็นที่ทำงานทำอยู่ที่นี้ไม่ไปทำที่ไหน แม้จะไปเรื่องอื่นก็ให้ทำแบบเดียวกันนี้ เกสา โลมา นขา ทันตางามที่ตรงไหน คำว่างามนั้นได้มาจากไหน มีแต่ลม ๆ แล้ง ๆ ไม่มีความจริง ถ้าว่าไม่งามแล้วเต็มตัว นั้นเห็นกันอย่างชัดเจน

ตโจ หน้ง ผิวบาง ๆ ที่หุ้มห่อหลอกบุรุษตาฟางไว้ทั้งนั้น อย่างพวกเรา ๆ ท่าน ๆ เชื้อกันอย่างจม ความจริงแล้วมีอะไร แม้แต่ผิวหนังนั้นก็เต็มไปด้วยขี้ ขี้เหงื่อขี้โคลเต็มไปหมด เยี่ยมออกมาจากภายในซึ่งเป็นกองแห่งความปฏิกูลโสโครก ซึมซาบออกมา รั่วไหลออกมา ต้องชะต้องล้าง ไม่ชะไม่ล้างไม่ได้ ส่งกลิ่นฟุ้งเข้ามาหาตัวเองนี่ละก่อนอื่น ถ้าตั้งใจจะดูความจริงก็เห็น รู้ทั้งกลิ่น เห็นทั้งตัวจริงของมัน ซาบซึ้งด้วยปัญญาทุกสิ่งทุกอย่าง ตามความจริงของมันที่ประกาศหรือแสดงออกมาให้เห็นชัดเจนอยู่ตลอดเวลา นี่ละการปฏิบัติ

การเรียนก็คือเรียนตามอุปชฌายะมาแล้ว เราเรียนโดยลำพังเราก็ทำนองเดียวกัน ภาคปฏิบัติก็ตรงไปตามที่เรียนมานั้น เรียกว่าเดินตามแผนที่ เดินเพื่อความจริงเดินอย่างนี้ อย่าเอาแต่ความจำนั้นมาอวดพุงเจ้าของแล้วก็อวดคนอื่นไม่เกิดประโยชน์ ขายขี้หน้า ให้กิเลสหัวเราะเปล่า ๆ ว่าตัวของมันเองได้ผล ตัวเราเองจม นี่ละถ้าว่าเรียนมามากเท่าไรทำให้จมไปเรื่อย ๆ ด้วยความสำคัญมั่นหมาย ทั้ง ๆ ที่ว่าตนรู้ตนฉลาด มันเป็นอย่างนี้แหละเรื่องความแทรกแซงของกิเลส แทรกได้อย่างสนิทติดจมจริง ๆ

กำหนดดูทั่วอวัยวะมันมีอะไร ภาคปฏิบัติค้นคว้าคิดค้นตลบตบทวนดูให้เห็นอย่างชัดเจน เอาความจริงที่ท่านว่าปฏิกูลโสโครกนี้เป็นภาคพื้นแห่งการพิจารณาในธรรมชั้นนี้ ซึ่งมันคอยแต่จะยึดจะถือเอาความสวยความงาม ซึ่งมีแต่ลมแต่แล้งเข้ามาฝังไว้ในใจอยู่เสมอ จึงต้องพิจารณาเช่นนี้ เมื่อพิจารณาตามนี้โดยลำดับลำดาดไม่หยุดไม่

ถอย ไม่พ้นที่จะรู้ความจริง เพราะความจริงมีอยู่ ท่านไม่ได้สอนแบบปาว ๆ ความจริงมีอยู่เห็นอยู่แม้เรายังไม่รู้

มันก็รู้อยู่นี่ ตามหลักธรรมสอนไว้ว่าปฏิกุศล นั้นเห็นอยู่ใหม่ ปฏิกุศลก็รู้เห็นอยู่ด้วยกันทุกคน เป็นแต่เพียงว่าจิตมันไม่เชื่อเท่านั้นเอง โดนลงไปจนหน้าผากแตกก็ยังไม่เชื่อว่าสิ่งนั้นเป็นพิษสิ่งนั้นเป็นภัย เพราะความไม่รู้ไม่เห็น เพราะความประมาทของตนไป โดนเอา พิษของมันก็คือความทุกข์หน้าผากแตกนั้น เราก็กังไม่ยอมเชื่อ ความโง่เขลาเบาปัญญาของเราที่หลวมตัวเข้าไปโดนไม้ทั้งต้น นี่ก็เหมือนกัน พิจารณาจนกระทั่งเห็นไม้ทั้งต้นใครจะไปกล้าโดน คนตาดีไม่โดน นอกจากคนตาบอดหรือคนเข่อ ๆ ซ่า ๆ จะโดนจะเหยียบ คนมีสติปัญญามีตาดีไม่โดนไม่เหยียบ

นี่เรื่องของธรรมก็เหมือนกันเช่นนั้น จงดำเนินภาคปฏิบัตินี้ให้แม่นยำ เพื่อจะเปิดสิ่งจอมปลอมทั้งหลายเหล่านี้ออกจากใจ ให้เห็นความจริงเป็นลำดับลำดับ ที่นี้ความจริงซึ่งในธรรมทั้งหลายต่อความจริงทั้งหลายนี้ จะนับวันเพิ่มปริมาณขึ้นโดยลำดับ ๆ ความเชื่อความเลื่อมใส ความพออกพอใจในหน้าที่การงานของตนนั้น จะกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะผลที่เกิดขึ้นจากการรู้การเห็นอันนี้ ทำจิตของเราให้เกิดความเบาบาง เกิดความสว่างาม ที่เคยเศร้าหมองมาก็โปร่งใส ที่เคยหนักอึ้งมาก็เบาเย็นสบาย นี่ความสบายที่ปรากฏขึ้นเพียงขั้นนี้

เราจะไปหากับวัตถุสิ่งใดแร่ธาตุอันใดถึงจะเจอ เราจะไปเทียบเคียงกับวัตถุสิ่งใดในสามแดนโลกธาตุนี้ถึงจะเทียบกันได้ เทียบไม่ได้ เพราะสิ่งนี้ไม่ใช่สิ่งนั้น สิ่งนี้ไม่ใช่สิ่งเหล่านั้น ไม่ใช่แร่ธาตุต่าง ๆ เหล่านั้น ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ทั้งหลายในสามแดนโลกธาตุนี้ แต่เป็นธรรมชาติอันหนึ่งของตัวเองที่เรียกว่าธรรม เพียงแต่สมถธรรมเท่านั้นก็หาอะไรมาเทียบเคียงไม่ได้แล้ว เมื่อจิตกับสมถะคือความสงบเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่แล้วภายในใจ เราจะปฏิเสธได้อย่างไรว่าธรรมนี้ไม่มี นั่น มีอยู่กับหัวใจนี้ แต่ก่อนไม่เจอเพราะถูกกิเลสปิดไว้จึงไม่ได้สัมผัส มีแต่กิเลสมัดไว้ ๆ ธรรมที่ไหนจะอาจเอื้อมเข้ามาสัมผัสกิเลสมันปิดป้องไว้หมดนี่

เมื่อได้ดำเนินตามสวากขาตธรรมด้วยความเชื่อ ฟังเป็นฟังตายกับพระพุทธเจ้ากับธรรมจริง ๆ ไม่เชื่อกับกิเลสที่เคยหลอกลวงมา หมุนตัวเข้าไปสู่ธรรมเหล่านี้แล้วทำไมจะไม่รู้ไม่เห็น ของจริงประกาศทำทนายอยู่ด้วยความจริงกับตัวของเรารู้อะไรทุกคนกับใจของเราทุกท่าน ทำไมจะไม่รู้ไม่เห็น เห็นอยู่รู้อยู่นี้แท้ ๆ จะให้มันมาหลอกละไรนักหนา กิเลสมันนั่นนะ มันอยู่กับตัวไม่ได้ห่างไกลอะไรเลย นี่เพียงขั้นสมถธรรมก็หาอะไรมาเทียบเคียงว่า เหมือนกับอะไรไม่ได้แล้วในสามแดนโลกธาตุนี้ละ อย่าว่าเอาเพียงอันใดอัน

หนึ่งมาเทียบเคียงว่าอันนี้ไม่ใช่อันนั้นไม่ใช่ มันไม่ใช่ทั้งนั้น แล้วหากก็ไม่เจอถ้าไม่หาด้วยวิธีปฏิบัตินี้

หาสมถธรรมคือความสงบใจ นี่ไม่เหมือนกับอะไร มีอยู่กับใจอย่างเดียว รู้อยู่กับใจอย่างเดียวปฏิเสธกันไม่ได้ ประจักษ์กับใจปฏิเสธได้อย่างไร นี่เพียงขั้นนี้ เอ้า ที่นี้สงบละเอียดลงไปเท่าไรก็เหมือนกัน เราจะไปหาอะไรมาเทียบมาเคียงว่าเหมือนกับอะไรนี้ไม่ได้ แนะ นี่เพียงขั้นนี้ก็ไม่มียอะไรเทียบไม่มีอะไรเหมือน ไม่มีอะไรรู้ มีแต่ใจเท่านั้นเป็นผู้รู้ แม้ร่างกายทุกส่วนของเรานี้ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ก็ไม่มีทางรู้ เพราะเป็นทางเดินของจิต เป็นทางเดินของกิเลส เป็นทางเดินของธรรมเท่านั้น แต่ไม่ใช่ธรรมไม่ใช่กิเลส จิตต่างหากเป็นภาชนะสำหรับรับไว้ทั้งกิเลสรับไว้ทั้งธรรม สำหรับสั่งสมทั้งกิเลสสั่งสมทั้งธรรม ตามแต่อุบายวิธีการของเราที่จะนำมาใช้ให้ได้สั่งสมในทางใดเท่านั้น อันนี้มีเทียบไว้อย่างนี้

เทียบถึงเรื่องปัญญาที่เหมือนกัน ปัญญาจะมีอะไรเหมือนอะไร ไม่มีอะไรเหมือน คำว่าสติคำว่าปัญญาที่ไม่มีอะไรเหมือน ผลที่เกิดขึ้นจากสติปัญญาทำงานได้ปรากฏขึ้นมาภายในตัว เป็นความละเอียดอ่อน เป็นความสุขุมคัมภีรภาพ เป็นความคล่องตัว เป็นความแปลกประหลาดเป็นความอัศจรรย์ เราจะหาอะไรมาเทียบ ไปหาที่ไหนไม่มีไม่เหมือน แต่ไม่ต้องหา ปรากฏอยู่ที่ใจนี้แล้วไม่ต้องไปหาเทียบอะไร สิ่งไรก็ไม่เหมือนสิ่งไรก็ไม่เหมือน เราที่ปฏิเสธไม่ได้ ยอมรับตามความเป็นจริงของธรรมที่สัมผัสสัมพันธ์กับใจอยู่กับเราเวลานี้ซึ่งเราเป็นผู้ปฏิบัติ

เราพูดถึงว่าธรรมมีอยู่ ๆ ให้เห็นกันชัด ๆ อย่างนี้ เวลาปฏิบัติจะรู้อย่างนี้จริง ๆ จะเห็นอย่างนี้จริง ๆ ไม่มีทางสงสัย พระพุทธเจ้าปรินิพพานนานสักเท่าไรก็ตาม นั่นเป็นกาลเป็นสถานที่เป็นเรื่องของสมมุติทั้งหมด ธรรมชาติที่ว่าธรรมแท้ ๆ นั้นจะปรากฏขึ้นที่ใจของเราผู้ปฏิบัตินี้แล และจะทราบพระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ สาวกอรหันต์ทุก ๆ องค์ว่าไม่ได้ผิดแปลกจากธรรมชาตินี้เลย นั่น เพราะธรรมชาตินี้ไม่ใช่กาลไม่ใช่สถานที่ แต่เป็นธรรมทั้งดวง อันนั้นก็ธรรมทั้งดวง นี่ก็ธรรมทั้งดวง เข้ากันได้อย่างสนิท

นี่เราพูดถึงขั้นแห่งธรรมเป็นขั้น ๆ ก็ไม่มีอะไรเหมือนแล้ว หาอะไรสัมผัสไม่ได้ในโลกนี้ หาอะไรเหมือนไม่ได้ในโลกนี้ เพราะธรรมเหล่านี้ไม่ใช่โลก ไม่ใช่สามแดน โลกธาตุนี้ที่ว่าเป็นโลก มีใจเท่านั้นจะเป็นผู้รับทราบ เป็นผู้สัมผัสสัมพันธ์ เป็นผู้ทรงไว้ เป็นผู้ยืนยัน เอ้า ละเอียดเข้าไปขนาดไหนก็เป็นทำนองเดียวกันนี้ จะปรากฏที่ใจ ๆ ๆ สุดท้ายถึงขั้นว่าใจกับธรรมมีวิสุทธิธรรมเป็นที่สุดยอดแห่งธรรมทั้งหลาย มีใจที่บริสุทธิ์เป็นที่สุดแห่งใจอันประเสริฐ กลมกลืนเป็นอันเดียวกันแล้วสงสัยที่ไหน ตื่นอะไร โลกเป็นโลก ธรรมเป็นธรรม เห็นได้อย่างชัดเจน ผู้หญิงเป็นผู้หญิง ผู้ชายเป็นผู้ชาย เรายัง

ไม่เห็นหลงกัน ไม่เห็นตื่นกันว่านี่คือผู้ชาย นี่เหมือนผู้ชาย นี่เป็นผู้ชายหรือผู้หญิงนะ มองเห็นเท่านั้นก็รู้แล้ว หยาบ ๆ อย่างนี้ก็รู้

เรื่องธรรมแล้ว ใจกับธรรมเป็นของละเอียดพอ ๆ กันทำไมจะไม่รู้ว่าธรรมเป็นอย่างไร ธรรมที่ว่ามียู่ ๆ นั้น เวลาที่สติของธรรมที่มีอยู่และธรรมชาติที่ยืนยันว่าธรรมมีอยู่นั้นคืออะไร ก็คือใจ ใจกับธรรมเป็นอันเดียวกันแล้วถามที่ไหนถามอะไร นี่ละ ท่านว่า สนฺทิฏฺฐิโก รู้เอง รู้อยู่จำเพาะใจดวงเดียว ผู้ปฏิบัติที่สามารถรู้ธรรมขั้นนั้น ๆ นี้เท่านั้นจะเป็นผู้ยืนยันในตัวเองได้โดยไม่สงสัย ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญญูหิ ท่านผู้รู้ทั้งหลายไม่ว่าจะรู้ประเภทใดธรรมขั้นใด จะเป็นเรื่องจำเพาะตน ๆ ที่จะหยิบยกธรรมนี้ออกไปให้โลกทั้งหลายได้รู้ได้เห็นเหมือนธรรมชาติที่ปรากฏอยู่กับจิตนี้ ยกไม่ได้แล้ว หยิบไม่ได้แล้ว ต้องปฏิบัติตามหลักที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนนี้เท่านั้น จึงจะสามารถมองเห็นความจริงรู้ความจริงด้วย สนฺทิฏฺฐิโก และ ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญญูหิ นี้โดยไม่ต้องสงสัยเช่นเดียวกันหมด นี่ละธรรมแท้เป็นอย่างนั้น

เวลานี้เราต้องการปรับใจของเราให้เข้าระดับ ควรที่จะรู้จะเห็นกับธรรมขั้นนั้น ๆ ได้ เช่นเดียวกับเขาปรับคลื่นวิทยุให้เหมาะสมกับสถานีนั้น ๆ แล้วฟังได้อย่างชัดเจน ไม่ว่าวิทยุไม่ว่าโทรทัศน์ประกาศที่ไหนทวีปใดก็เออะ อย่างสมัยทุกวันนี้หมดปัญหาไปแล้วว่าเชื่อหรือไม่เชื่อ มันเห็นกันอยู่อย่างเต็มตาฟังได้อย่างเต็มหูแล้ว ไม่เชื่อหูเชื่อตาเชื่ออะไร นั่น เพียงเรื่องนอก ๆ นี้แต่ก่อนสุดวิสัย เดี่ยวนี้มันสุดวิสัยไหม พูดเรื่องเหล่านี้ใครจะเชื่อแต่ก่อน เช่น เรือเหาะ เรือบินอย่างนี้ ตั้งแต่เผ่าแกโบร่าโบราณไม่ได้เชื่อละว่ามีเรือเหาะเรือบิน เดี่ยวนี้เป็นยังไง เมื่อพยายามปรับปรุงแก้ไขความรู้ความฉลาด นำสิ่งเหล่านั้นมาประกอบ แล้วผลิตขึ้นด้วยความรู้ความสามารถของมนุษย์ แล้วเห็นไหมเวลานี้

อันนี้ก็ประกอบขึ้นด้วยความรู้ความสามารถของนักปฏิบัติธรรมชี่ ใครจะสงสัยทั่วโลกดินแดนก็ตามเราไม่สงสัย เราไม่สงสัยเพียงองค์เดียวเท่านั้นก็พอแล้ว เราไม่ได้หนักใจกับผู้หนึ่งผู้ใดนี้ ขอให้ดำเนินตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้านี้แหละ ธรรมเป็นธรรมะที่สด ๆ ร้อน ๆ อยู่เช่นเดียวกับกิเลสมันเผาเราสด ๆ ร้อน ๆ อยู่เวลานี้ ธรรมก็เหมือนกัน รื้อฟื้นขึ้นที่นี้ ถอดถอนกิเลสออกจะเห็นธรรมไปโดยลำดับลำดับ คำว่า กำแพงอันหนาแน่นก็หนาแน่นอยู่ภายในใจ คือกิเลสเองเป็นผู้บังคับใจ ธรรมเองเป็นผู้ที่จะกำจัดความมืดบอดนั้นด้วยสติธรรม ปัญญาธรรม วิริยธรรม ชันติธรรม เป็นสำคัญให้พากันดำเนินตรงนี้แล้วจะหายสงสัยในเรื่องธรรมทั้งหลายนั้น

ที่นี้เมื่อจิตกับธรรมเป็นอันเดียวกัน เราจะแยกพูดอะไรก็พูดได้ พูดนั้นเป็นอาการของธรรมไปแล้ว เช่นว่า อวกาศของจิตอวกาศของธรรม ที่นี้รู้ได้ชัด ๆ ที่จริง ๆ

นั่นพูดไม่ได้อันนั้นนะ อาการที่นำเอามาพูดนี้ก็พูดได้อย่างนี้แหละ เช่นอย่างจิตเว้งว่าง ไม่มีอะไรมาเกี่ยวมาพัน ไม่อยู่ใต้อำนาจของใคร อิสระเต็มตัว พูดได้ แต่ธรรมชาติอันนั้นจริง ๆ แล้วไม่เหมือนอันนี้อีกเหมือนกัน นั่นฟังชิละเอียดไหมธรรม ไม่สุดสมมุติ ไม่สุดเอื้อมของสมมุติ จะเป็นธรรมที่บริสุทธิ์คือเป็นธรรมที่ประเสริฐได้ยังไง สมมุติยังเอื้อมถึงอยู่ธรรมก็ยังไม่ประเสริฐชิ เอาจนกระทั่งสมมุติทั้งหลายเอื้อมไม่ถึงเข้าไม่ถึง แต่ก่อนเราเอื้อมมรรคผลนิพพานไม่ถึง มรรคผลนิพพานสุดเอื้อมหมดหวัง ที่นี้เอาให้สมมุติกิเลสตัณหามั่นสุดเอื้อมหมดหวังภายในจิตใจของเรามันไม่ได้หรอก

ธรรมเหล่านี้เป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้อย่างสด ๆ ร้อน ๆ เพื่อให้กิเลสสุดเอื้อมหมดหวัง แก่กันกับคำที่ว่ามรรคผลนิพพานสุดเอื้อมหมดหวัง เพราะกิเลสจุดลากปิดบังเอาไว้ มัดจิตมัดใจเราไว้ไม่ให้ความเอื้อมความหวัง บัดนี้เราฟังหลายกิเลสอันหนาแน่น ซึ่งเป็นกำแพงหนาที่สุดแน่นที่สุดมาตั้งกับตั้งกัลป์ให้พังหลายออกไป เอาให้กิเลสสุดเอื้อมหมดหวังภายในใจ อยู่ที่ไหนจะว่าสบายหรือไม่สบายก็พูดไม่ถูกทั้งนั้นแหละ ถ้าพูดตามหลักธรรมชาตินั้นจริง ๆ แล้วพูดไม่ถูก ไม่พูดเสียดีกว่า ที่นี้เมื่ออยู่ในสมมุติเมื่อพูดเพื่อสมมุติ พูดเพื่อผู้ดำเนิน ต้องได้นำภริยาของธรรมทั้งหลายออกมา เพราะฉะนั้นจึงกล่าวพูดได้ว่า ธรรมแท้เป็นอย่างหนึ่ง อาการของธรรมเป็นอย่างหนึ่ง แน่ะ

อย่างที่ว่าศาสนธรรม ๆ ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นตรีหรือมากกว่านั้นก็ตาม เป็นอาการของธรรมทั้งนั้น และเป็นแบบแปลนแผนผัง เป็นทางเดินทางก้าวเข้ามาสู่ธรรมแท้ ด้วยวิธีปฏิบัติตามหลักธรรมนั้น ๆ ที่ท่านสอนไว้ เมื่อก้าวเข้ามาถึงธรรมนี้เป็นลำดับลำดับจนกระทั่งถึงธรรมอันสุดยอดแล้ว หมดปัญหาโดยประการทั้งปวง นี้แลคือธรรมแท้ที่นี้ ไม่เป็นอย่างอื่น

จงพากันเอาจริงเอาจัง ต้องฝึกกิเลส การฝึกเราอย่าเข้าใจว่าธรรมพาฝึก ให้ทำความเข้าใจเอาไว้ตรงนี้ให้ดี ไม่อย่างนั้นพอจะดำเนินอรรถธรรมบำเพ็ญคุณงามความดีก็จะถือคุณงามความดีมาเป็นข้าศึกต่อตัวเองเสีย ทั้ง ๆ ที่กิเลสตัวเป็นตัวข้าศึกมันปิดไว้ไม่ให้เห็นโทษของมัน เลยไปยกโทษธรรมนั้นเสีย ก้าวไม่ออกตายเลย พอจะดำเนินสติปัญญา ศรัทธา ความเพียรทางด้านจิตตภาวนา ทำให้เกิดอ่อนเปียกไปหมด นั้นเห็นไหมกิเลสมันตีคน อ่อนเปียกไปหมดก้าวไม่ออก สุดท้ายไม่ก้าว มีแต่เรื่องของกิเลสกลมายาของกิเลสทั้งมวลออกทำงาน ไม่มีธรรมแทรกอยู่นิดหนึ่งเลย ให้จำเอาไว้หนักปฏิบัติ

คำพูดที่กล่าวมาเหล่านี้ขอให้ท่านทั้งหลายปฏิบัติไป ได้รู้ได้เห็นธรรมตามหลักที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้แล้ว คำพูดเหล่านี้จะมากังวานอยู่ที่หัวใจของท่านทั้งหลาย แม้ผมตายก็ร้อยปีก็ตามเถอะ จะไม่สำคัญในการล่วงไปในคำพูดอันนี้เลย ลมปากอันนี้

ไม่สำคัญว่าจะล่องไปตาม มันจะกังวานขึ้นที่ใจของท่านทั้งหลาย เพราะความจริงอยู่ที่ใจนั้น เมื่อเปิดความจอมปลอมออกหมดแล้วจะเห็นความจริงดังที่ว่านี้

อย่างพระพุทธเจ้าท่านสอน ผู้ใดเห็นธรรมผู้ใดเห็นเราตถาคต ท่านบอกกาลสถานที่เมื่อไร ท่านไม่ได้บอก ท่านบอกลงในความจริงทั้งนั้น ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ผู้ใดได้ชื่อว่าบูชาเราตถาคต แนะนำ ฟังชื่อบอกภาคปฏิบัติ ผู้ใดเห็นธรรมผู้ใดเห็นเราตถาคต ก็คือผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมนั้นแลเป็นผู้ที่จะได้เห็นธรรมเห็นตถาคตโดยลำดับลำดับตา จนกระทั่งเห็นเต็มองค์ ได้แก่อัจฉริยะสุทัสน์ล้วน ๆ เต็มที่แล้วนั้นแลคือเห็นตถาคตเต็มองค์ สงสัยที่ไหน

ดังพ่อแม่ครูจารย์มั่นท่านพูดแล้วยกมือไหว้ขึ้นทันที โอ๊ย ท่านพูดอย่างอาจหาญพอพูดไปถึงขั้นนี้แล้วท่านพูดแล้วก็ สาธุ ท่านว่ายังงั้นะ เมื่อถึงขั้นความจริงเต็มหัวใจแล้วจะไปถามใคร แม้พระพุทธเจ้ามาประทับอยู่ข้างหน้าก็ไม่ทูลถาม ท่านว่ายังงั้นเลยนะ จะถามอะไรมันเป็นอันเดียวกัน ท่านว่ายังงั้น ถามทำไม ถามให้จงทำไมท่านว่า แหมท่านพูดอย่างแบบอุทานเทียวนะ คือพูดออกมาอย่างถึงใจท่าน ท่านรู้อย่างถึงใจเห็นอย่างถึงใจ ท่านทรงไว้อย่างเต็มใจ เพราะฉะนั้นเวลาท่านแสดงออกจึงแสดงออกมาอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย อย่างอาจหาญไม่มีสะทกสะท้าน นั้นแหละสิ่งใดก็ตามถ้าลงได้ประจักษ์ในหัวใจแล้วสะทกสะท้านที่ไหน

ธรรมะเหล่านี้อยู่กับหัวใจของเราทุกองค์นี่ไม่ได้อยู่ที่ไหน แกล้งไป ตรงไหน มันขัดข้องมันยุ่งมันเหยิงเอาตรงนั้นละ นั้นแหละคือกิเลสมันขี้เกียจมันอ่อนแอ ตัวอ่อนแอ นั้นแหละคือกิเลส เอาลงไป ธรรมไม่ได้สอนให้คนอ่อนแอ ธรรมไม่ได้อ่อนแอ มรรคผลนิพพานไม่ได้อ่อนแอ กิเลสต่างหากพาให้คนอ่อนแอ กิเลสต่างหากตัวทำจิตใจให้อ่อนแอ จิตใจให้อ่อนเปียก ให้ถ้อยตรงนี้เป็นหลักสำคัญนะไม่อย่างนั้นจะก้าวไม่ออก จะถูกกิเลสเหยียบบดอยู่ตลอดเวลา แล้วสุดท้ายมรรคผลนิพพานสุดเอี่ยมหมดหวัง ตายแล้วนั้น มันเอาอยู่แล้ว สุดเอี่ยมหมดหวัง

ที่นี้ก็ไม่มีเอี่ยมละซี เดินจงกรมก็ไม่เดิน นั่งสมาธิก็ไม่นั่ง ภาวนาก็ไม่เอาแล้วที่นี้สุดเอี่ยมแล้วหมดหวังแล้ว สิ่งที่ไม่หวังคืออะไร มันเหยียบบดอยู่นั้นนะรู้ไหมนั่น สิ่งที่เราไม่หวังมันเหยียบบดอยู่แล้วรู้ไหม เราจมเพราะอำนาจของมัน นี่ละที่ว่ากิเลสมันแหลมคมแหลมอย่างนี้ละ ปฏิบัติไปจะได้รู้ ถ้าไม่เหยียบหัวมันไปก่อนจะไม่ว่ามันเป็นพินเป็นไฟเป็นภัยแก่ตัวของเรา เป็นตัวเหยียบย่ำทำลายเรา เป็นตัวที่ละเอียดแหลมคมที่สุด เพลงกล่อมของมันละเอียดไม่มีอะไรเกินในสามแดนโลกธาตุนี้ เป็นเรื่องเพลงของกิเลสทั้งนั้น

โลกทั้งหลายอยู่ใต้อำนาจของมันโดยไม่เห็นโทษเห็นภัยอะไรของมันนี่ เพราะว่า เพลงมันแหลมคมมาก ละเอียดอ่อนมาก อ้อยอิ่งมาก ติดหมด ไม่ว่าจะแสดงเพลงใด ออกมาสัตว์โลกติดทั้งนั้น ถ้าเพลงของธรรมยังไม่แทรกเข้าไป จะติด ๆ ๆ ที่นี้เวลารส แห่งธรรมแทรกเข้าไป ๆ มันจะค่อย ๆ เปิดตัวออกไป ๆ เปิดตรงไหนเห็นโทษตรงนั้น ๆ เพราะรสของธรรมกับรสของกิเลสเป็นคู่แข่งกันไปโดยลำดับ จนกระทั่งถึงพุ่งทะลุไป หมด เหตุใดจะไม่ทราบว่าเป็นตัวมหากัณฑ์ เราเกิดแก่เจ็บตายมาก็ก็ก็ก็ก็ ก็ไม่ใช่อะไร พาให้ไปเกิดแก่เจ็บตาย ตัวพิษตัวภัยตัวมหากัณฑ์เท่านั้น นั่น ธรรมท่านไม่ได้พาเป็น อย่างนี้

เมื่อถึงขั้นนี้แล้วเป็นยังไง ที่นี้ธรรมจะพาเกิดพาทายอีกไหม เมื่อถึงธรรมชาตินี้ แล้วหมดปัญหาที่จะถามใคร เจ้าของไม่สงสัยถามอะไร นั่น นี่ละสถานที่หมดปัญหา หมดที่ตรงนี้ แล้วหมดที่หัวใจนี้ด้วยนะไม่ได้หมดที่อื่นที่ใดเลย จึงพากันเอาให้จริงให้จัง ชีการปฏิบัติ ถ้าอยากเห็นความอัศจรรย์ของจิต จิตอยู่กับเรามาตั้งกับตั้งก็ก็มีแต่กิเลส เป็นเจ้าของ กิเลสเอาไปครอง กิเลสเอาไปเหยียบย่ำทำลายเป็นของอัศจรรย์ที่ไหน กิเลสเวลามันเหยียบย่ำทำลายจิตใจเรามันเอาความอัศจรรย์ของจิตมาจากไหน เรา ดำเนินธรรมให้ธรรมได้ครองใจบ้างซิ เราจะเห็นความแปลกประหลาดตั้งแต่ขั้นสมาธิ ความที่ใจสงบนี้ไปโดยลำดับ จนกระทั่งถึงความละเอียดของสติ ปัญญา ศรัทธา ความ เพียร ใจคล่องตัว นี้เห็นความแปลกประหลาดเห็นความอัศจรรย์โดยลำดับ ๆ

นี่ที่ท่านว่า เอา ความเพียรเป็นก็เป็นตายก็ตาย ความเพียรถอยไม่ได้ ก็คือว่า ความเห็นโทษมันเต็มหัวใจ ความเห็นคุณที่ประจักษ์อยู่กับใจในธรรมทั้งหลายก็เห็น อย่างเดียวกัน ๆ ทำไมทั้งสองอย่างนี้หนุ่เข้าแล้วจะไม่มีกำลังมาก ถึงขนาดที่ว่า เป็นก็เป็นเถอะ ตายก็ตายเถอะ ขอให้หลุดพ้นอย่างเดียวกันเท่านั้น นั่น นี่ละกำลังของธรรมเวลา ได้ขึ้นก็เป็นอย่างเดียวกับกำลังของกิเลส เวลา กำลังของกิเลสได้ขึ้นแล้วมันยับตัวไม่ได้ นะ จะทำความพากความเพียรอะไร ๆ มีแต่กิเลสเต็มไปหมด ถ้าเป็นอาหารก็มีแต่กาก มีแต่ก้างมีแต่กระดูก แต่เราไม่รู้ มันติดคอแล้วถึงจะรู้ ติดคอแล้วมันหายไปแล้ว กลืน ลงไปแล้วไปขวางอยู่ในท้องอีกมันก็ยังสายอีก คอยแต่จะตายเท่านั้น นั่นละกิเลสมัน ขวางคนขวางอย่างนั้น เราไม่เห็นซิ ข้าวก็มีแต่กากเต็มอยู่นั้นมันก็ไม่เห็น ก็เข้าใจว่าข้าว นี้เอร็ดอร่อยดีเท่านั้น มีแต่ใส่ครอก ๆ ลงไป อู๋ พุดก็ทุเรศเหมือนกันนะ

ถ้าเราจะยกข้อเปรียบเทียบอย่างนี้นะ คือความละเอียดแหลมคมของกิเลสนี้ แหลม ละเอียดจริง ๆ มีธรรมเท่านั้นที่จะพืดเหยียดกันถึงจะเห็นโทษ เปิดหน้ากากของ มันได้ตามขั้นของธรรมซึ่งเป็นคู่ต่อสู้กัน เป็นเครื่องมือพืดเหยียดกัน พอถึงขั้นอมต ธรรมที่บริสุทธิ์เต็มที่แล้ว ไร่เรื่องการทำหนิตีเดียวกิเลสกับชมเชยธรรมนั้นมันก็หมดไป

เอง ชมอะไร แนะ นี่ท่านยกขึ้นมายังนี้ ยกขึ้นมาเพื่อสมมุติที่ผู้อยู่แดนสมมุติ ผู้จะแก้สมมุติ ก็เลสกับธรรมจึงเป็นสมมุติไปตาม ๆ กัน เมื่อผ่านทั้งสองนี้แล้วเราก็ไม่ต้องพูดแหละ ท่านจึงเรียกว่า สนฺทิฏฐิโก อันแท้จริงนั้นพูดไม่ได้ นั่น นั่นแหละที่นั่นนั่นไม่เป็นอะไร ไม่มีคู่แข่ง ไม่มีอะไรว่าจะควรตำหนิ อะไรที่จะควรชม เพราะทั้งสองอย่างนี้เป็นสมมุติ ผ่านไปแล้วดิอะไรชมอะไร มีอันเดียวจะเอาอะไรมาแข่ง มันหมดแล้ว

ตาก็ดูแต่ภายนอกไม่ดูภายใน หูก็ฟังแต่ภายนอกไม่น้อมเข้ามาให้เป็นผลเป็นประโยชน์แก่ตัวเอง มันก็เป็นตาก็เลส หูก็เลส จมูกก็เลสไปหมด มองไปมีแต่กิเลสมันเดิน โอ้ย หลั่งไหลออกทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ถ้าเป็นคนจนหาทางเหยียบอย่างไม่ได้ มันแน่นไปด้วยกิเลส ทางสายไหน ๆ มีแต่กิเลสเดินเป็นแถวเลย เชียวนะ ไม่เพียงแต่เป็นแถว แออัด ออกทางตาก็แออัด ทางหูก็แออัด จมูก ลิ้น กาย ใจ แออัดทั้งนั้น เต็มไปด้วยกิเลสเดิน เวลานี้ทางนี้มีแต่กิเลสเดิน แม้แต่ใจเองก็กิเลสอยู่ กิเลสเหยียบย่ำทำลาย กิเลสครอง

เอาธรรมให้ได้เดินบ้างซิ ตาก็เป็นธรรม หูเป็นธรรม ได้ยินเป็นธรรม ได้เห็นเป็นธรรม สูดกลิ่น ลิ้มรสอะไร ๆ มาสัมผัสสัมผัส สติปัญญาขึ้นทันกัน ๆ แก้กัน ปลดเปลื้องกัน เข้าใจกัน ปล่อยวางกันไปโดยลำดับลำดับ ตา หู จมูก ลิ้น กาย เลยกลายเป็นทางเดินของธรรม จนกระทั่งจิตกลายเป็นทางเดินของธรรม ทั้งที่อยู่ของธรรม สุดท้ายก็เป็นธรรมทั้งแท่ง ธรรมทั้งดวง จิตทั้งดวง คือธรรมทั้งแท่งอันเดียวกัน ก็หมดปัญหาเท่านั้นละ

ให้พากันตั้งใจประพฤติปฏิบัติ นี่การอยู่ด้วยกันไม่ได้เป็นของเที่ยงนะ เคยพูดแล้ว การพลัดพรากจากกันมันมีทั้งเป็นทั้งตาย มีอยู่ตลอดเวลา ไม่เป็นสิ่งที่ทำให้เรานอนใจ อันใดที่จะทำให้เป็นที่นอนใจ เป็นที่ไว้วางใจฝากเป็นฝากตายได้ให้รับเสียในสิ่งนั้นในขณะที่ได้บำเพ็ญ เราอย่าไปสงสัยกับอะไร ๆ ว่าจะวิเศษวิโส มันทำนองเดียวกันนี้แหละ อยู่ก็อยู่กับกองทุกข์ ไปกับกองทุกข์ ยืนเดินนั่งนอนกับกองทุกข์ เอาของวิเศษมาจากไหน ทั้งเขาทั้งเราเหมือนกันหมด ไม่มีอะไรแปลกต่างกันพอที่จะไปตื่นไปตื่น นอกจากกิเลสมันจับเข่าเอาให้เป็นบ้าไปเท่านั้นละ

เอาละ พูดเพียงเท่านี้